

Παράρτημα 1. Σχόλια τα οποία λήφθηκαν κατά τη δημόσια διαβούλευση επί του Προσχεδίου του ΕΣΕΚ

Κύρια θέματα που τέθηκαν κατά τη δημόσια διαβούλευση του προσχεδίου του ΕΣΕΚ (2023-2024)

Γενικά/Οριζόντια
<ul style="list-style-type: none"> • Να συμπεριληφθούν αυστηρότερα μέτρα για την επίτευξη του στόχου μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου για τομείς εκτός του Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου (ΣΕΔΕ) κατά 32% συγκριτικά με το 2005. • Ποσοτικοποίηση των μέτρων που συμπεριλήφθηκαν στο σχέδιο, για την ξεκάθαρη κατάδειξη του βαθμού συνεισφοράς του εκάστοτε μέτρου στη μείωση εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου. • Εκπόνηση μελέτης συμβατότητας σχεδιαζόμενων επενδύσεων ορυκτού αερίου με τους στόχους κλιματικής ουδετερότητας για το 2050 και συγκεκριμένα της χρήσης Υγροποιημένου Φυσικού Αερίου (ΥΦΑ) στην ηλεκτροπαραγωγή και των εξορύξεων ορυκτού αερίου στην ΑΟΖ της Κύπρου. • Απαγόρευση τόσο ερευνητικών έργων και εξόρυξης υδρογονανθράκων. Η εξόρυξη υδρογονανθράκων είναι δραστηριότητα που δεν συνάδει με τον στόχο για κλιματική ουδετερότητα. Εκπόνηση σχεδίου σταδιακής κατάργησης της χρήσης του ορυκτού αερίου και των υποδομών του. • Υιοθέτηση βελτιωμένων μεθόδων για συμπερίληψη των πολιτών στις αποφάσεις για τη διαμόρφωση κλιματικών και ενεργειακών πολιτικών, • Μελέτη και θέσπιση σχεδίου παροχής κινήτρων για αγορά περιβαλλοντικά βιώσιμων προϊόντων για επιχειρήσεις • Οι τοπικές αρχές που έχουν Σχέδια Δράσεις για την Ενέργεια και το Κλίμα θα πρέπει να υποστηριχθούν μέσω επιπλέον τεχνικής και οικονομικής υποστήριξης για την υλοποίηση των δράσεων αυτών και το συνυπολογισμό της συνεισφορά τους στο γενικότερο στόχο του ΕΣΕΚ • Να επεκταθούν προγράμματα για την περιβαλλοντική εκπαίδευση και να διευρυνθούν σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης (συμπεριλαμβανομένων και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης) • Ο αγωγός EastMed θα έχει σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις τόσο κατά την κατασκευή όσο και κατά τη λειτουργία του. Η διατάραξη των θαλάσσιων και χερσαίων οικοσυστημάτων, η πιθανότητα διαρροών είναι μερικοί από τους κινδύνους που δεν μπορούν να αγνοηθούν. Η επένδυση σε νέες υποδομές φυσικού αερίου δεν συνάδει με τις δεσμεύσεις της Κύπρου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής • Δημιουργία ιστότοπου με πληροφορίες για το στάδιο ολοκλήρωσης της κάθε δράσης του σχεδίου. Η παρακολούθηση τόσο της υλοποίησης, όσο και της κατανομής πόρων και των απτών αποτελεσμάτων του, θα πρέπει να γίνεται με διαφάνεια και ανοικτό προς το κοινό, βάσει των προνοιών και της Σύμβασης του Άρχου • Νέες σχεδιαστικές απαιτήσεις και προδιαγραφές για νέα κτίρια και κτίρια που ανακαινίζονται/αναβαθμίζονται ενεργειακά: <ul style="list-style-type: none"> - Κίνητρα για αξιοποίηση έξυπνων τεχνολογιών και τεχνολογιών IOT στα κτήρια (π.χ. smart readiness indicator) - Επαναχρησιμοποίηση υλικών - Χρήση ανακυκλώσιμου σκυροδέματος σαν δομικό υλικό - Διασφάλιση της σωστής διάθεσης των αποβλήτων από τους εργολάβους - Διασφάλιση της Ανακύκλωσης των δομικών υλικών - Εφαρμογή περιβαλλοντικών στόχων στην βάση των «Building Science Based Targets» για μείωση των εκπομπών CO2 στον κύκλο ζωής των κτιρίων - Χρήση τοπικών υλικών και δομικών υλικών με χαμηλές εκπομπές στον κύκλο ζωής τους - Σωστή Χωροθέτηση – Βέλτιστος Προσανατολισμός και αξιοποίηση αρχών βιοκλιματικού σχεδιασμού - Διασφάλιση της Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας – Εύκολη πρόσβαση σε MMM - Προσεκτική χρήση της γης - Προστασία βιοποικιλότητας (χώροι πρασίνου, φύτευση στα κτήρια, κτλ) - Διασφάλιση της αειφορίας των κτιρίων, αξιοποίηση φυσικού αερισμού και φυσικού φωτισμού/ Παθητική θέρμανση ή/και δροσισμός - Αξιοποίηση μικροκλίματος και εξατμιστικού δροσισμού
Μεταφορές
<ul style="list-style-type: none"> • Ένταξη των Σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας στα αντίστοιχα τοπικά σχέδια και στα σχέδια περιοχής κέντρων. Η εκπόνηση και η υλοποίηση των ΣΒΑΚ, θα πρέπει να είναι δεσμευτική για τις τοπικές αρχές μέσω εθνικής νομοθεσίας • Υλοποίηση του μέτρου για διασύνδεση της πρωτεύουσας με τη Λεμεσό και Λάρνακα μέσω υπεραστικών γραμμών (μέσω light trains ή ηλεκτρικών λεωφορείων) πριν το 2030 • Αύξηση του στόχου για διείσδυση ηλεκτρικών οχημάτων από 8% που έχει οριστεί στο παρόν προσχέδιο στο επίπεδο που είχε οριστεί στο αρχικό ΕΣΕΚ, δηλαδή 20% μέχρι το 2030. • Διαμόρφωση, επέκταση, και ενίσχυση πεζόδρομων και ποδηλατοδρόμων με κατάλληλες προδιαγραφές για το κλίμα της Κύπρου • Αύξηση της χρηματοδότησης στα επιπρόσθετα μέτρα για υλοποίηση δράσεων και όχι μόνο για παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών. Οι ποδηλατοδρόμοι και οι πεζόδρομοι πρέπει να είναι ασφαλείς και να παρέχουν σκίαση, αποφεύγοντας την παρουσία θάμνων που μπορεί να εμποδίζουν τη διέλευση και να μειώνουν την ασφάλεια. Η σκίαση είναι ιδιαίτερα σημαντική στο κλίμα της Κύπρου για την προστασία των χρηστών από τον ήλιο και τη ζέστη

- Ενθάρρυνση της ποδηλατοκίνησης και πεζοκίνησης μέσα από σειρά κινήτρων και αντικινήτρων και Δημιουργία και λειτουργία Παγκύπριας εφαρμογής για διαδρομές λεωφορείων και ποδηλάτων
- Αναθεώρηση των προδιαγραφών του περί Οδών και Οικοδομών και του Τόμου Γ: Πρότυπες Τεχνικές Προδιαγραφές και Μέθοδος Επιμέτρησης, ώστε να προωθούν σχεδιαστικά πρότυπα για τη βιώσιμη κινητικότητα και να μην υπάρχει σύγκρουση σε περίπτωση νέων καινοτόμων σχεδιαστικών προτύπων.
- Εφαρμογή του «περί του Καθορισμού Ειδικών Μέτρων για Μείωση των Ατμοσφαιρικών Ρύπων και Αερίων του Θερμοκηπίου που προέρχονται από τις Οδικές Μεταφορές Νόμο του 2023» καθορίζοντας συγκεκριμένα οδούς/περιοχές χαμηλών ή μηδενικών εκπομπών, απαγόρευσης διακίνησης ορισμένων οχημάτων.
- Απαγόρευση της πώλησης πετρελαιοκίνητων οχημάτων μέχρι το 2030 και οχημάτων που χρησιμοποιούν οποιοδήποτε ορυκτό καύσιμο μέχρι το 2040
- Κλιμακωτός φόρος εγγραφής οχημάτων και τιμολογιακή πολιτική για στάθμευση στα αστικά κέντρα
- Προώθηση εργασίας από το σπίτι ή εκ περιτροπής εργασίας από το σπίτι, αν το επιτρέπουν οι συνθήκες του εργασιακού περιβάλλοντος.
- Αλλαγή του περί Μηχανοκίνητων Οχημάτων Νόμου, ώστε η ευθύνη για ατύχημα μεταξύ μηχανοκίνητων οχημάτων και ευάλωτων χρηστών του οδικού δικτύου (πεζοί, ποδηλατιστές, οδηγοί scooter κτλ.) να κατανέμεται τουλάχιστον κατά 50% στο μηχανοκίνητο όχημα και 100% στο μηχανοκίνητο όχημα για ευάλωτους χρήστες κάτω των 15 χρόνων ανεξαρτήτως συνθηκών
- Δημοσίευση αρχείου καταγραφής εκπομπών και αριθμού επιβατών που χρησιμοποιούν τα λεωφορεία για ξεκάθαρη απεικόνιση της λειτουργικότητας/ αποτελεσματικότητάς τους.
- Ένταξη εκπαίδευσης για χρήση ποδηλάτου στο σχολείο και μεταρρύθμιση της διαδικασίας απόκτησης άδειας οδήγησης για να συμπεριλαμβάνει εκπαίδευση για τη βιώσιμη κινητικότητα
- Καθορισμός συγκεκριμένου ορίου στον αριθμό αυτοκινήτων που δικαιούται κάθε εταιρία να παρέχει στους υπαλλήλους της.
- Νέες σχεδιαστικές απαιτήσεις και προδιαγραφές για νέα κτίρια και κτίρια που ανακαινίζονται/αναβαθμίζονται ενεργειακά:
  - Απαιτηση για ελάχιστες υποχρεωτικές θέσεις στάθμευσης για ποδήλατα και ηλεκτρικά οχήματα / E-bikes με τους ανάλογους φορτιστές (π.χ. 1 φορτιστής ανά 5 θέσεις στάθμευσης)
  - Ηλεκτροκίνηση – υποχρέωση για εγκατάσταση 1 σταθμού φόρτισης AC (π.χ. ανά 5 χώρους στάθμευσης) ή/και 1 σταθμού φόρτισης DC - ταχείας φόρτισης (π.χ. ανά 20 χώρους στάθμευσης)
  - Υποχρεωτική πρόνοια και ύπαρξη μετρητικής διάταξης για αξιοποίηση της τεχνολογίας V2G (Vehicle to Grid)
  - Αύξηση των θέσεων στάθμευσης για ΑΜΕΑ, ηλεκτροκίνητα μέσα διακίνησης και μείωση των χώρων στάθμευσης για συμβατικά οχήματα

Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

- Στήριξη της προσπάθειας για επίτευξη των στόχων της Κύπρου για τις ΑΠΕ με τη σωστή ωστόσο χωροθέτησή τους, αποφεύγοντας έτσι τη σύγκρουση των προτεραιοτήτων της Κύπρου και της ΕΕ για τον περιορισμό της κλιματικής αλλαγής και την προστασία της βιοποικιλότητας.
- Να μην υπάρχει οποιαδήποτε απόκλιση από τη Γνωμάτευση για τη Στρατηγική Μελέτη Επιπτώσεων στο Περιβάλλον σχετικά με τη χωροθέτηση των έργων που αξιοποιούν Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας στον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής.
- Καμία έγκριση σε νέες υποδομές ορυκτού αερίου αν δεν αποδεικνύεται η βιωσιμότητά και συμβατότητά τους με τον στόχο κλιματικής ουδετερότητας το 2050.
- Να μην γίνει αποδεκτό κανένα σενάριο που να στηρίζεται στην εισαγωγή τεχνολογιών δέσμευσης και αποθήκευσης άνθρακα (όπως CCS και BECCS) που δεν είναι αποδεδειγμένο ότι δουλεύουν σε μεγάλη κλίμακα.
- Το 70% της ηλεκτροπαραγωγής να στηρίζεται σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ) μέχρι το 2030, σύμφωνα και με εκτιμήσεις κλιματικών μοντέλων για την Κύπρο, με γνώμονα τη Συμφωνία του Παρισιού.
- Δυναμικότερη ένταξη τεχνολογιών αποθήκευσης ανανεώσιμης ενέργειας για εξασφάλιση μεγαλύτερης διείσδυσης ΑΠΕ.
- Ακριβής καθορισμός των δήμων/κοινοτήτων στο πλαίσιο των οποίων θα μπορούσαν να ανεγερθούν ενεργειακές κοινότητες.
- Απλοποίηση της αδειοδοτικής διαδικασίας για ΑΠΕ μέσω της επίσπευσης της δημιουργίας του «one stop shop», χωρίς όμως να γίνεται έκπτωση στην ορθή διαδικασία αδειοδότησης.
- Περαιτέρω ενίσχυση του πλαισίου αυτοπαραγωγής και αυτοκατανάλωσης.
- Επιτάχυνση των διαδικασιών για πλήρη συμμόρφωση με το πακέτο «Ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους» («Clean Energy for All Europeans») παράλληλα με το άνοιγμα της αγοράς.
- Σχετικά με τα αιολικά πάρκα, η Γνωμάτευση για τη Στρατηγική Μελέτη Επιπτώσεων στο Περιβάλλον σχετικά με τη χωροθέτηση των έργων που αξιοποιούν Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας στον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής (21 Φεβρουαρίου 2022), εκδόθηκε με έμφαση στο χερσαίο τμήμα της Κύπρου, χωρίς συγκεκριμένες πρόνοιες για υπεράκτια έργα.
- Τα έργα αντλιοσταμείωσης να περιοριστούν σε υφιστάμενες εγκαταστάσεις φραγμάτων και να μην προωθηθεί η δημιουργία νέων φραγμάτων με σκοπό την Αντλιοσταμείωση. Οποιοσδήποτε στόχος του ΕΣΕΚ δεν μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός πίεσης για την έγκριση έργων που δυνητικά να έχουν αρνητικές επιπτώσεις σε περιοχές Natura 2000.
- Προώθηση και υποστήριξη των ενεργειακών κοινοτήτων: με την ολοκλήρωση του ρυθμιστικού πλαισίου, προτείνεται η ετοιμασία βοηθητικών εργαλείων υποστήριξης για την ανάπτυξη ενεργειακών κοινοτήτων
- Να επιταχυνθεί η υλοποίηση έργων διευρυμένης εγκατάστασης έξυπνων μετρητών.
- Συμπεριληψη σεναρίου χωρίς το φυσικό αέριο και αποκλειστική χρήση 100% ανανεώσιμων πηγών ενέργειας
- Νέες σχεδιαστικές απαιτήσεις και προδιαγραφές για νέα κτίρια και κτίρια που ανακαινίζονται/αναβαθμίζονται ενεργειακά:
  - Κίνητρα για εγκατάσταση συστημάτων ΑΠΕ στο κέλυφος των κτιρίων (Building Integrated PVs) και συστημάτων σκίασης από Φ/β
  - Υποχρεωτική η εγκατάσταση Φ/β στεγάστρου στους καλυμμένους χώρους στάθμευσης

<ul style="list-style-type: none"> - Υποχρεωτική η πρόνοια για συστήματα αποθήκευσης ενέργειας ισχύος ίσης με το 50% της εγκατεστημένης ισχύος της ηλεκτρικής εγκατάστασης και δυνατότητα αποθήκευσης (capacity) ίσης με το 20% της μέσης ημερήσιας κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας με βάση το ΠΕΑ - Το Virtual Net Metering μέχρι 10kWp θα πρέπει να προσφερθεί και για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που έχουν επωμιστεί σημαντικό κόστος από τον πληθωρισμό που υπάρχει στην ενέργεια τα τελευταία χρόνια, με αρκετές να απειλείται ακόμη και η βιωσιμότητά τους - Πέραν των επενδύσεων σε αποθήκευση ενέργειας, θα πρέπει να διασφαλιστεί χρηματοδότηση για την αναβάθμιση των δικτύων μεταφοράς και διανομής το συντομότερο ώστε να αξιοποιηθεί η χαμένη ενέργεια που σήμερα αποκόπτεται
<p>Ενεργειακή απόδοση</p> <ul style="list-style-type: none"> • Καθορισμός συγκεκριμένου αριθμού/ποσοστού ανακαινίσεων και μη δημόσιου κτιριακού αποθέματος ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της τελικής κατανάλωσης ενέργειας, με δεδομένο τη μείωση εκπομπών ΑτΘ κατά 32%. • Αύξηση δημοσίων δαπανών και επενδύσεων για εγκατάσταση αντλιών θερμότητας σε συνάρτηση με την επέκταση district heating systems. • Ξεκάθαρος καθορισμός της πηγής της πρώτης ύλης που θα χρησιμοποιείται για τη βιομάζα, με περιορισμό στα κτηνοτροφικά και άλλα οργανικά απόβλητα εγχώριας παραγωγής. • Όσον αφορά τη βιομάζα, για να μπορεί να θεωρείται «πράσινη», πρέπει να συμπεριληφθεί ξεκάθαρος περιορισμός για έργα που χρησιμοποιούν ως καύσιμη ύλη μόνο απόβλητα, τόσο κτηνοτροφικά όσο και άλλα οργανικά υπολείμματα • Στοχευμένα μέτρα για την αντικατάσταση λεβήτων με αντλίες θερμότητας, με προτεραιότητα στα νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν ή βρίσκονται στον κίνδυνο της ενεργειακής φτώχειας • Η μετατροπή των υφιστάμενων σχολείων σε κτίρια σχεδόν μηδενικής κατανάλωσης ενέργειας προσφέρει μια ολιστική προσέγγιση για ποιοτική και συνολική αναβάθμιση του σχολικού χώρου • Δρομολόγηση νέα προγράμματα ενεργειακής αναβάθμισης δημοσίων κτηρίων προτεραιότητας που να αξιοποιούν και να κεφαλαιοποιούν την εμπειρία που προκύπτει από τις ενεργειακές αναβαθμίσεις στα σχολεία • Νέες σχεδιαστικές απαιτήσεις και προδιαγραφές για νέα κτίρια και κτίρια που ανακαινίζονται/αναβαθμίζονται ενεργειακά: <ul style="list-style-type: none"> - Να δοθούν κίνητρα για βέλτιστη χρήση των δομικών υλικών στις κατασκευές νέων κτιρίων ή ανακαίνιση υφιστάμενων (τοπικά δομικά υλικά, χαμηλών εκπομπών, μη ρυπογόνα, ανακυκλώσιμα υλικά, κτλ) - Κίνητρα για την δημιουργία ή την μετατροπή υφιστάμενων κτιρίων σε κτίρια μηδενικών εκπομπών CO2 - Κίνητρα για την Πράσινη Πιστοποίηση κτιρίων (LEED, BREEAM, DGNB, κτλ) για παράδειγμα με την αύξηση του συντελεστή δόμησης - Κίνητρα για την χρήση αντλιών θερμότητας υψηλής απόδοσης (σαν μεμονωμένο μέτρο) για σκοπούς θέρμανσης των κτιρίων και Ζεστού Νερού Χρήσης - Υποχρεωτικός σχεδιασμός και λειτουργία έξυπνου συστήματος φωτισμού με προσομοιωτικά εργαλεία (Dialux, Relux, κ.α.) συμπεριλαμβανομένου συστημάτων αυτοματισμού (presence sensors, motion sensors, photocells, κτλ) και κεντρικό έλεγχο από BMS - Αξιοποίηση τεχνολογιών εξοικονομικού δροσισμού - Υποχρεωτική ή συμπερίληψη Συμβούλου Αειφορίας στην ομάδα του Έργου - Πριν την εγκατάσταση Φ/β συστήματος είτε σαν μεμονωμένο μέτρο, είτε σε οποιαδήποτε οικοδομή ή κτίριο που ανακαινίζεται ή αναβαθμίζεται ενεργειακά, θα πρέπει να υπάρχει η υποχρέωση για εκτέλεση ενεργειακού ελέγχου ώστε να εξευρεθούν πρώτα οι λύσεις εξοικονόμησης ενέργειας που θα μπορούσαν να υλοποιηθούν. - Θα πρέπει να διασφαλιστεί η ποιότητα των Ενεργειακών Ελέγχων και η συνεχής αξιολόγηση των Ενεργειακών Ελεγκτών. Σε αυτά τα πλαίσια απαιτείται η ετοιμασία κάποιου εργαλείου αξιολόγησης και οι δειγματοληπτικές αξιολογήσεις των εκθέσεων ενεργειακού ελέγχου είτε από Λειτουργούς του Υπουργείου είτε από ανεξάρτητους φορείς (π.χ. ΕΤΕΚ) - Να δοθούν κίνητρα για μεμονωμένα μέτρα ενεργειακών αναβαθμίσεων σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις (π.χ η αντικατάσταση Λεβήτων πετρελαίου με Αντλία Θερμότητας, η αντικατάσταση κλιματιστικών, κα) - Να γίνουν σχέδια για εγκατάσταση διατάξεων αποθήκευσης ενέργειας - Άμεση εφαρμογή την πρόνοιας της οδηγίας για το 3% ανακαίνιση κτιρίων ανά έτος. - Όσον αφορά το σχέδιο κτίζω για τις προσφυγικές πολυκατοικίες, η ανοικοδόμηση καινούριων δεν εμπίπτει στην περίπτωση της οδηγίας αυτής. Θα πρέπει να εξευρεθούν από άλλα σχέδια, κονδύλια - Αύξηση συντελεστή δόμησης μέχρι 5% για κατοικίες που αποδεικνύεται εξοικονόμηση πέραν του 60% της κατηγορίας Α του ΠΕΑ και πέραν 10% για μηδενικό ανθρακικό αποτύπωμα του κτιρίου
<p>Κυκλική Οικονομία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εστιαστούν οι προσπάθειες για την προώθηση της κυκλικής οικονομίας, την εξοικονόμηση ενέργειας αλλά και την εφαρμογή αειφόρων πρακτικών στην Βιομηχανία και τις επιχειρήσεις • Νέες σχεδιαστικές απαιτήσεις και προδιαγραφές για νέα κτίρια και κτίρια που ανακαινίζονται/αναβαθμίζονται ενεργειακά <ul style="list-style-type: none"> - Κίνητρα ή αντικίνητρα για ελαχιστοποίηση της χρήσης φυσικών πόρων - Διεξαγωγή Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών του δημοσίου με καθορισμένες και περιβαλλοντικές προδιαγραφές και απαιτήσεις στα έγγραφα των διαγωνισμών (πέραν από τις ενεργειακές). - Κίνητρα και Αντικίνητρα ώστε να προωθηθεί η κυκλική οικονομία για βέλτιστη διαχείριση των αποβλήτων στα κτίρια - Σχεδιασμός χώρων εναπόθεσης ανακυκλώσιμων υλικών (PMDs, Χαρτί, Γυαλί, Οργανικά απόβλητα, επικίνδυνα υλικά, μελάνια, ηλεκτρονικές συσκευές, κτλ) - Υποχρέωση για δημιουργίας χώρων κομποστοποίησης οργανικών αποβλήτων

<ul style="list-style-type: none"> - Κίνητρα ή αντικίνητρα για σωστή διαχείριση νερού στα κτίρια, μείωση της κατανάλωσης, ανακύκλωση νερού, αξιοποίηση γκρίζων νερών, αποθήκευση και αξιοποίηση όμβριων υδάτων, αξιοποίηση νερού αφύγρανσης από τα συστήματα κλιματισμού / εξαερισμού, κ.α - Ετοιμασία σχεδίων για καθαρισμό και εκμετάλλευση των γκρίζων νερών των κατοικιών
Γεωργία <ul style="list-style-type: none"> • Οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνει το Εθνικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης στο οποίο αναφέρεται το ΕΣΕΚ, τόσο σε επίπεδο Αγρο-περιβαλλοντικών-κλιματικών (ΑΠΚ) μέτρων όσο και Ecoschemes, είναι απίθανο να αποδώσουν για το Κλίμα και τη Φύση, καθώς αποτελούν κυρίως (με μικρές εξαιρέσεις) μέτρα τα οποία θα έπρεπε να ήταν ούτως η άλλως καλές πρακτικές, business-as-usual, ή μέτρα με κανένα όφελος για το κλίμα και τη φύση. • Οι κατάλληλες γεωργικές πρακτικές, με επικέντρωση στη σωστή διαχείριση του εδάφους (και στην προσθήκη και διατήρηση οργανικής ουσίας στο χώμα) και στη διατήρηση και αύξηση πολυετούς φυσικής βλάστησης σε γεωργικές περιοχές (εντός και ιδιαίτερα μεταξύ αγροτεμαχίων), μπορούν να συνεισφέρουν ουσιαστικότερα στη δέσμευση του διοξειδίου του άνθρακα.
Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή <ul style="list-style-type: none"> • Επίτευξη καλύτερης οικοσυστημικής προσέγγισης στο Σχέδιο, όσον αφορά στην προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, ιδιαίτερα στη διατήρηση και αποκατάσταση οικοτόπων υψηλού δυναμικού για το κλίμα • Να προσδιοριστούν οι πιθανοί παράγοντες κινδύνου της κλιματικής αλλαγής και να αναλυθούν τα τρωτά σημεία και οι κίνδυνοι που ενδέχεται να επηρεάσουν σχετικές περιοχές, πληθυσμούς και τομείς • Προσδιορισμός πιθανών κινδύνων κλιματικής αλλαγής και ανάλυση τρωτών σημείων • Ενίσχυση στρατηγικών προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και την απερίμωση, λαμβάνοντας υπόψη τις τοπικές ιδιαιτερότητες και ανάγκες • Προώθηση της χρήσης φυσικών λύσεων και οικοσυστημικών προσεγγίσεων για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής • Ανάπτυξη και εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την ενημέρωση των πολιτών και των επιχειρήσεων σχετικά με τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες της προσαρμογής
Οικονομικά / Χρηματοδότηση <ul style="list-style-type: none"> • Λεπτομερέστερη καταγραφή των πηγών εξασφάλισης πόρων για επίτευξη των κλιματικών στόχων και αναφορά στην αξιοποίηση εσόδων από το ΣΕΔΕ. • Αναλυτικότερη καταγραφή των κοινωνικών επιπτώσεων (τομείς της υγείας και της εργασίας) που μπορεί να έχει η μη συμμόρφωση του Σχεδίου με τον στόχο μείωσης εκπομπών ΑτΘ κατά 32% μέχρι το 2030. Εκπόνηση αναλυτικού εθνικού σχεδιασμού και εδαφικών σχεδίων δίκαιης μετάβασης ακολουθώντας το παράδειγμα της Ελλάδας. • Εμπλοκή Τράπεζων στις επενδύσεις σε ΑΠΕ και εξοικονόμηση ενέργειας, ώστε να γίνει πιο εύκολη και απλή η χρηματοδότηση τέτοιων Έργων. Θα πρέπει να εκπαιδευτούν οι Τράπεζες για το πολύ χαμηλό ρίσκο που έχουν πλέον οι συγκεκριμένες επενδύσεις, των οποίων η βιωσιμότητα και οικονομική τους απόδοση είναι πολύ υψηλή. • Να εξεταστεί ο αντίκτυπος του τουρισμού, ώστε το κλιματικό κόστος να συνυπολογίζεται τις τουριστικές στρατηγικές • Θα πρέπει να απαιτείται ο μελέτη για τον υπολογισμό της Οικονομικής και Περιβαλλοντικής Αποδοτικότητας του κάθε Έργου ενεργειακής αναβάθμισης, το ετήσιο κόστος και όφελος του έργου, ώστε να γίνεται επιλογή των οικονομικά και περιβαλλοντικά αποδοτικότερων μεθόδων εξοικονόμησης ενέργειας οι οποίες και θα τύχουν χορηγίας ή χρηματοδότησης
Χρήσεις Γης, Αλλαγές Χρήσεις Γης, Δασοπονία (LULUCF) <ul style="list-style-type: none"> • Καρταρισμός σεναρίων για τη ορθολογιστική χρήση γης, σε συνεργασία με το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεων. • Διαμόρφωση ενός Σχεδίου Νήσου και κατά συνέπεια των Τοπικών Σχεδίων, ώστε συγκεντρωτικά να επιτυγχάνονται οι στόχοι για την απορρόφηση εκπομπών. • Αύξηση του προϋπολογισμού για εξοπλισμό πρόληψης και αντιμετώπισης δασικών πυρκαγιών. Μέτρο πρόληψης πέραν της προμήθειας κατάλληλου εξοπλισμού, μπορεί να είναι η ρυθμιστική απόφαση που θα απαγορεύει/περιορίζει τη ανάπτυξη της μεμονομένης κατοικίας ή άλλων χρήσεων που συνδέονται με τις δασικές πυρκαγιές. • Να προστεθούν μέτρα για μείωση των εκπομπών από το έδαφος και βελτίωση της δυνατότητας του για απορρόφηση εκπομπών αερίων (με πρακτικές όπως χρήση ενδιάμεσων καλλιεργειών και μειωμένο όργωμα). • Επίσης η πράσινη φορολογία θα πρέπει να συμπεριλάβει τις χρήσεις γης ώστε να αποθαρρυνθεί η αστική διάχυση • Αύξηση των χώρων πρασίνου εντός του ακινήτου αλλά και πάνω στο κέλυφος (πράσινες στέγες, πράσινα μπαλκόνια, κτλ)

Γενικές απαντήσεις στα σχόλια της Δημοσίας Διαβούλευσης

Γενικά/Οριζόντια

Η Κυπριακή κυβέρνηση κατανοεί την ανάγκη για αυστηρότερα μέτρα μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και θα καταβάλει προσπάθειες για να αναθεωρήσει το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ), ώστε να περιλαμβάνει πιο συγκεκριμένα και ποσοτικοποιημένα μέτρα. Σκοπεύουμε να εκπονήσουμε μελέτες για τη συμβατότητα των επενδύσεων σε ορυκτά αέρια με τους μακροπρόθεσμους στόχους κλιματικής ουδετερότητας και να εξετάσουμε τη στρατηγική για τη σταδιακή κατάργηση της χρήσης ορυκτού αερίου και των υποδομών του.

Θα προσπαθήσουμε να βελτιώσουμε τις μεθόδους συμμετοχής των πολιτών στη διαμόρφωση των κλιματικών και ενεργειακών πολιτικών, προωθώντας την κυκλική οικονομία και την εξοικονόμηση ενέργειας, καθώς και την εφαρμογή αειφόρων πρακτικών στη βιομηχανία και τις επιχειρήσεις. Επίσης, θα επιδιώξουμε να υποστηρίξουμε τις τοπικές αρχές με τεχνική και οικονομική βοήθεια για

την υλοποίηση των Σχεδίων Δράσεων για την Ενέργεια και το Κλίμα, ενισχύοντας τη συνεργασία μεταξύ τομέων για την εφαρμογή των μέτρων προσαρμογής και μετριασμού της κλιματικής αλλαγής.

Προσπαθούμε να διασφαλίσουμε τη διαφάνεια και τη συμμετοχικότητα στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, δημιουργώντας πλατφόρμες διαβούλευσης με την κοινωνία των πολιτών. Σκοπεύουμε να αναπτύξουμε εκπαιδευτικά προγράμματα για τη βιώσιμη κινητικότητα στα σχολεία και να παρέχουμε κίνητρα για την αγορά περιβαλλοντικά βιώσιμων προϊόντων. Αυτές οι προσπάθειες θα ενσωματωθούν στο αναθεωρημένο ΕΣΕΚ για να διασφαλιστεί η επίτευξη των κλιματικών στόχων.

Μεταφορές

Η Κυπριακή κυβέρνηση προτίθεται να προωθήσει την ενσωμάτωση των Σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ) στα τοπικά σχέδια μέσω νομοθεσίας. Καταβάλλουμε προσπάθειες για τη δημιουργία υπεραστικών γραμμών που θα συνδέουν την πρωτεύουσα με τη Λεμεσό και τη Λάρνακα πριν το 2030. Επίσης, θα επιδιώξουμε να αυξήσουμε ακόμη τον στόχο για τη διείσδυση ηλεκτρικών οχημάτων ιδιόκτητα μετά το 2030 όπου αναμένουμε ακόμα πιο ραγδαία αύξηση στην αγορά ηλεκτρικών οχημάτων, ενώ θα ενισχύσουμε και θα επεκτείνουμε τους πεζόδρομους και ποδηλατόδρομους.

Η κυβέρνηση προωθεί την ποδηλατοκίνηση και την πεζοκίνηση μέσω κινήτρων και αντικινήτρων. Μέσω την Εθνικής Στρατηγικής Χερσαίων Μεταφορών (η οποία εκπονείται) και των ΣΒΑΚ θα εξεταστεί η αναθεώρηση των προδιαγραφών των οδών για τη βιώσιμη κινητικότητα και την εφαρμογή νόμων για τη μείωση των ατμοσφαιρικών ρύπων από τις οδικές μεταφορές. Θα γίνει επίσης προσπάθεια για απαγόρευση της πώλησης πετρελαιοκίνητων οχημάτων μέχρι το 2030 και οχημάτων με οποιοδήποτε ορυκτό καύσιμο μέχρι το 2040.

Επιπλέον, θα κάνουμε προσπάθειες για την ενίσχυση της χρήσης δημόσιων συγκοινωνιών και την προώθηση της εργασίας από το σπίτι όταν είναι δυνατόν. Θα εξετάσουμε την αναθεώρηση του νόμου για την ευθύνη ατυχημάτων μεταξύ μηχανοκίνητων οχημάτων και ευάλωτων χρηστών. Θα δημοσιεύουμε αρχεία καταγραφής εκπομπών και θα καθορίσουμε όρια στον αριθμό αυτοκινήτων που δικαιούται κάθε εταιρία να παρέχει στους υπαλλήλους της, συμβάλλοντας έτσι στη μείωση της χρήσης αυτοκινήτων και στην προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας.

Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Η κυβέρνηση της Κύπρου καταβάλλει προσπάθειες για την υποστήριξη της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) με σωστή χωροθέτηση για την αποφυγή σύγκρουσης με τη βιοποικιλότητα. Η πρόθεση είναι να μην εγκρίνουμε νέες υποδομές ορυκτού αερίου αν δεν αποδεικνύεται η βιωσιμότητά τους και η συμβατότητά τους με τον στόχο της κλιματικής ουδετερότητας το 2050. Επιδιώκουμε να ενσωματώσουμε στόχο που να βασίζεται στο υψηλότερο δυνατό ποσοστό της ηλεκτροπαραγωγής σε ΑΠΕ μέχρι το 2030 στο αναθεωρημένο ΕΣΕΚ.

Θα προσπαθήσουμε να επιταχύνουμε την ένταξη τεχνολογιών αποθήκευσης ανανεώσιμης ενέργειας και να απλοποιήσουμε την αδειοδοτική διαδικασία για ΑΠΕ μέσω της δημιουργίας του "one stop shop". Σκοπεύουμε να ενισχύσουμε το πλαίσιο αυτοπαραγωγής και αυτοκατανάλωσης και να προωθήσουμε ενεργειακές κοινότητες με την υιοθέτηση πολιτικών που στηρίζουν την ευρεία διείσδυση των ΑΠΕ.

Επιδιώκουμε να αυξήσουμε τη χρηματοδότηση για ερευνητικά προγράμματα και τεχνολογίες που προωθούν τις ΑΠΕ, να ενισχύσουμε την εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του κοινού για τα οφέλη των ΑΠΕ, και να δημιουργήσουμε συνεργασίες με άλλες χώρες και διεθνείς οργανισμούς για την ανταλλαγή καλών πρακτικών. Αυτές οι προσπάθειες θα ενσωματωθούν στο αναθεωρημένο ΕΣΕΚ για να διασφαλιστεί η επίτευξη των ενεργειακών και κλιματικών στόχων της Κύπρου.

Ενεργειακή Απόδοση

Η κυβέρνηση της Κύπρου προτίθεται να καταβάλει προσπάθειες για την ενίσχυση της ενεργειακής αποδοτικότητας σε όλους τους τομείς. Σκοπεύουμε να προωθήσουμε την ανακαίνιση των κτιρίων για βελτίωση της ενεργειακής τους απόδοσης, παρέχοντας κίνητρα και υποστήριξη για την υλοποίηση έργων εξοικονόμησης ενέργειας. Θα ενισχύσουμε τα προγράμματα εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης για την ενεργειακή αποδοτικότητα, υποστηρίζοντας την υιοθέτηση καλύτερων πρακτικών σε οικιακό, εμπορικό και βιομηχανικό επίπεδο.

Επιπλέον, θα καταβάλουμε προσπάθειες για τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας στις δημόσιες υποδομές και τις υπηρεσίες, μέσω της αναβάθμισης του εξοπλισμού και της εφαρμογής έξυπνων τεχνολογιών διαχείρισης ενέργειας. Επιδιώκουμε να εισαγάγουμε κανονισμούς και πρότυπα για την ενεργειακή αποδοτικότητα σε νέα κτίρια και κατασκευές, διασφαλίζοντας τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά τους.

Θα προσπαθήσουμε να ενισχύσουμε τη συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα για την ανάπτυξη και υιοθέτηση καινοτόμων λύσεων ενεργειακής αποδοτικότητας. Αυτές οι προσπάθειες θα περιλαμβάνουν τη δημιουργία προγραμμάτων υποστήριξης για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε χρηματοδοτικά εργαλεία και πόρους. Οι δράσεις αυτές θα ενσωματωθούν στο αναθεωρημένο ΕΣΕΚ για την επίτευξη των στόχων ενεργειακής αποδοτικότητας της Κύπρου.

Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή

Η Κυπριακή κυβέρνηση θα καταβάλει προσπάθειες για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της χώρας στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής μέσω της εφαρμογής της Εθνικής Στρατηγικής Προσαρμογής. Σκοπεύουμε να ενσωματώσουμε μέτρα προσαρμογής στα σχέδια αστικής ανάπτυξης και τις υποδομές, διασφαλίζοντας τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα και ανθεκτικότητα των κοινοτήτων.

Το Τμήμα Περιβάλλοντος ετοίμασε μελέτη για την εθνική εκτίμηση κινδύνων σε σχέση με την κλιματική αλλαγή, η οποία ολοκληρώθηκε το 2016. Με την αποπεράτωση της μελέτης αυτής, ολοκληρώθηκε η Εθνική Στρατηγική Προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή η οποία υιοθετήθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο τον Μάιο 2017. Για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής της Κύπρου έγινε αξιολόγηση και επιλογή των κυριότερων μέτρων (ενδεικνυόμενα μέτρα προσαρμογής). Η εν λόγω αξιολόγηση και επιλογή στηρίχθηκε στην εκτίμηση των επιπτώσεων και στην ικανότητα προσαρμογής, στη χρήση του λογισμικού της πολυκριτηριακής ανάλυσης, στις απόψεις όλων των εμπλεκόμενων φορέων, καθώς και στην εκτίμηση του κινδύνου των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής της Κύπρου.

Επίσης αναπτύχθηκε Στρατηγική Παρακολούθησης για να συμπληρώσει την Εθνική Στρατηγική Προσαρμογής. Στη Στρατηγική Παρακολούθησης, προτάθηκε μια Ομάδα Παρακολούθησης μέσα από την οποία έχουν ετοιμαστεί ετήσιες εκθέσεις για την παρακολούθηση της Στρατηγικής από το 2018 έως το 2022. Τα αποτελέσματα της Στρατηγικής Παρακολούθησης αναμένεται να αποτελέσουν τη βάση για την προετοιμασία της 2ης Εθνικής Στρατηγικής Προσαρμογής, η οποία αναμένεται να ετοιμαστεί μέχρι το 2025.

Χρήσεις Γης, Αλλαγές Χρήσεις Γης, Δασοπονία (LULUCF)

Μέσω των συμβούλων ICF, η Κύπρος έλαβε υποστήριξη για την επικαιροποίηση του ΕΣΕΚ «technical assistance in the implementation of the Governance Regulation NECPR/NECP update» σε σχέση με την ενίσχυση των μέτρων του τομέα του LULUCF στο επικαιροποιημένο ΕΣΕΚ. Σε αυτό το πλαίσιο, αξιολογήθηκαν επιπρόσθετες πολιτικές και μέτρα (PaMs) που θα οδηγήσουν σε αύξηση της απορρόφησης CO₂ και τον στόχο που έχει τεθεί για το 2030.

Τα δύο παραδοτέα της τεχνικής υποστήριξης του ΕΣΕΚ για το τομέα του LULUCF είναι:

1. Προσθήκη μέτρων και στόχων LULUCF μέσω συγκριτικής αξιολόγησης των πιθανών πολιτικών και μέτρων LULUCF για την αύξηση της δέσμευσης αερίων του θερμοκηπίου (εξετάζοντας τις καλές πρακτικές με άλλα κράτη μέλη) και την παροχή συστάσεων.
2. Δημιουργία συστήματος παρακολούθησης πολιτικών και μέτρων LULUCF για τα επιλεγμένα μέτρα.